

УДК 78.036

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/98-1-23>**Світлана ІРИГІНА,***orcid.org/0000-0001-9773-0752*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри музичного мистецтва і хореографії

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет

імені К.Д. Ушинського»

(Одеса, Україна) *lavrikos.music@gmail.com***Олена ЛЄСНІК,***orcid.org/0000-0002-4875-3832*

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри музичного мистецтва і хореографії

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет

імені К.Д. Ушинського»

(Одеса, Україна) *a.lesnik.66@gmail.com***Тетяна ОСАДЧА,***orcid.org/0000-0002-6580-6465*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри музичного мистецтва і хореографії

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет

імені К.Д. Ушинського»

(Одеса, Україна) *tatyana.osadchaya55@gmail.com*

ХОРОВА МУЗИКА БАРОКО І СУЧАСНОСТІ: СТИЛІСТИЧНИЙ ДІАЛОГ ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

У процесі дослідження авторами проаналізовані стилістичні особливості хорової музики епохи бароко та сучасності крізь призму взаємодії традиційних і інноваційних засад музичного мислення й виконавства. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю переосмислення історико-стильових процесів у хоровому мистецтві в умовах сучасних культурних трансформацій, а також зростанням інтересу до автентичних практик і їх інтерпретації в сучасному виконавському середовищі. У цьому контексті особливого значення набуває вивчення діалогу між традицією періоду бароко, яка заклала фундамент європейської хорової культури, та сучасними інноваційними підходами, що розширюють межі музичного вираження. Наукова новизна дослідження полягає у комплексному підході до осмислення хорової музики як динамічної системи, у якій барокові стилістичні принципи не лише зберігаються, але й трансформуються відповідно до вимог сучасного художнього мислення. Обґрунтовано, що сучасні композиторські і виконавські практики активно інтегрують елементи барокової естетики, зокрема поліфонічність, риторичну виразність і контрастність, у поєднанні з новітніми технологіями та формами музичного експерименту. Зазначено, що важливу роль у забезпеченні діалогу традиції та інновації відіграє історично інформоване виконання, яке сприяє актуалізації барокової спадщини в сучасному культурному просторі. У результаті дослідження встановлено, що хорове мистецтво бароко і сучасності перебуває у стані безперервної взаємодії, де традиційні стилістичні моделі виступають основою для інноваційних пошуків, забезпечуючи спадкоємність, розвиток і актуальність хорової культури в умовах ХХІ століття. А поєднання принципів історично інформованого виконання з технікою *bel canto* та сучасними інтерпретаційними підходами забезпечує актуалізацію барокової спадщини та її адаптацію до сучасного культурного контексту. Водночас інтеграція інноваційних засобів і стильова відкритість сучасної хорової музики підтверджують безперервність діалогу традиції та новаторства у музичному мистецтві.

Ключові слова: хорова музика, бароко, сучасна музика, стилістика, музична риторика, інтерпретація.

Svitlana IRYHINA,

orcid.org/0000-0001-9773-0752

Candidate of Pedagogical Sciences,

*Associate Professor at the Department of Music Art and Choreography
South Ukrainian National Pedagogical University name dafter K.D. Ushynsky
(Odesa, Ukraina) lavrikos.music@gmail.com*

Olena LIESNIK,

orcid.org/0000-0002-4875-3832

Candidate of Pedagogical Sciences,

*Senior Lecturer at the Department of Music and Choreography
South Ukrainian National Pedagogical University name dafter K. D. Ushynsky
(Odesa, Ukraina) a.lesnik.66@gmail.com*

Tetiana OSADCHA,

orcid.org/0000-0002-6580-6465

Candidate of Pedagogical Sciences,

*Associate Professor at the Department of Music Art and Choreography
South Ukrainian National Pedagogical University name dafter K. D. Ushynsky
(Odesa, Ukraina) tatyana.osadchaya55@gmail.com*

CHORAL MUSIC OF THE BAROQUE AND THE MODERN ERA: A STYLISTIC DIALOGUE BETWEEN TRADITION AND INNOVATION

In the course of their research, the authors analyse the stylistic features of choral music from the Baroque era and the present day through the prism of the interaction between traditional and innovative principles of musical thought and performance. The relevance of this study stems from the need to rethink historical and stylistic processes in choral art amidst contemporary cultural transformations, as well as the growing interest in authentic practices and their interpretation within the modern performance milieu. In this context, the study of the dialogue between the Baroque tradition, which laid the foundations of European choral culture, and contemporary innovative approaches that expand the boundaries of musical expression takes on particular significance. The scientific novelty of the study lies in a comprehensive approach to understanding choral music as a dynamic system in which Baroque stylistic principles are not only preserved but also transformed in accordance with the demands of contemporary artistic thought. It is argued that contemporary compositional and performance practices actively integrate elements of Baroque aesthetics—in particular polyphony, rhetorical expressiveness and contrast—in combination with the latest technologies and forms of musical experimentation. It is noted that historically informed performance plays an important role in fostering a dialogue between tradition and innovation, contributing to the actualisation of the Baroque heritage within the contemporary cultural landscape. The study found that Baroque and contemporary choral art are in a state of constant interaction, with traditional stylistic models serving as a foundation for innovative exploration, thereby ensuring the continuity, development and relevance of choral culture in the 21st century. Furthermore, the combination of historically informed performance principles with bel canto technique and contemporary interpretative approaches ensures the revitalisation of the Baroque heritage and its adaptation to the modern cultural context. At the same time, the integration of innovative means and the stylistic openness of contemporary choral music confirm the continuity of the dialogue between tradition and innovation in musical art.

Key words: *choral music, Baroque, contemporary music, stylistics, musical rhetoric, interpretation.*

Постановка проблеми. Сучасне музикознавство дедалі частіше звертається до проблеми переосмислення стильових особливостей хорової музики різних епох у контексті їх взаємодії та трансформації. Особливого значення набуває дослідження хорової музики бароко і сучасності як своєрідного діалогу традиції та інновації, у якому поєднуються історично усталені принципи музичного мислення та новітні художні практики. У цьому контексті важливим є розуміння того, що інтерпретація хорових творів не є статичним процесом, а передбачає постійний пошук балансу між

автентичністю та сучасним виконавським баченням. Одним із найбільш дискусійних аспектів інтерпретації хорової музики, особливо барокового періоду, є темпоритмічна організація виконання. У творах епохи бароко темпові позначення часто мають умовний характер і не дають однозначних вказівок щодо швидкості виконання (Муравський, 2014). Це зумовлює необхідність комплексного підходу до визначення темпу, який враховує характер музичного матеріалу, гармонічний ритм, вокально-технічні можливості виконавців, а також акустичні особливості простору. Важливо зазна-

чити, що навіть на рівні базових виконавських параметрів простежується взаємодія традиційних принципів і сучасних інтерпретаційних практик. У сучасній хоровій музиці проблема темпоритму набуває нових вимірів, оскільки композитори активно експериментують із ритмічною структурою, поліритмією, алеаторикою та нетрадиційними формами нотної фіксації. Це вимагає від виконавців високого рівня музичної підготовки, гнучкості мислення та здатності до творчого осмислення авторського задуму. Водночас багато сучасних композиторів звертаються до стилістичних ознак бароко – поліфонічного мислення, контрастності, риторичності музичної мови – що створює підґрунтя для своєрідного міжепохального діалогу.

Мета статті. Виявлення та обґрунтування основних стильових параметрів, що забезпечують спадкоємність і трансформацію хорового мистецтва від епохи бароко до сучасності, а також визначення ролі інтерпретаційних практик у цьому процесі.

Аналіз досліджень. Хорове виконавство тривалий час перебуває в центрі уваги наукових досліджень завдяки своїй багатовимірній природі та значному впливу на фізичний, психологічний і когнітивний розвиток особистості. Воно розглядається не лише як форма музичної діяльності, а й як важливий соціокультурний феномен, що сприяє колективному самовираженню, формуванню ідентичності та розвитку комунікативних навичок. У зв'язку з цим дослідження хорового виконавства здійснюються в межах різних наукових галузей, зокрема психології, культурології, мистецтвознавства та педагогіки, що дозволяє комплексно осмислити як його художні, так і соціальні функції. Значний внесок у розроблення теоретичних і практичних аспектів хорового мистецтва зробили українські науковці. Зокрема, питання теорії хорового виконавства та музичного мислення досліджували Ю. Чекан, О. Бенч-Шокало, Л. Кияновська, О. Козаренко та ін. Проблематика розвитку хорових фестивалів і музично-культурних подій висвітлюється у працях О. Рожанка, М. Черкашиної-Губаренко, О. Марач. Історико-педагогічні та виконавські аспекти вокально-хорового мистецтва, а також сучасні тенденції його розвитку аналізує І. Шатова. Окрему увагу в наукових розвідках приділено підготовці керівників хорових колективів та розвитку професійних компетентностей диригента-хормейстера. У цьому контексті варто відзначити праці Г. Десяня, який досліджує готовність до управління виконавським колективом, а також І. Цюряка, який аналізує впровадження

новітніх технологій у диригентсько-хорову освіту та окреслює сучасні виклики розвитку хорового мистецтва. Додатково слід згадати дослідження Є. Савчука, Г. Гаврилець, О. Тимошенко, у яких розкриваються питання інтерпретації хорових творів, розвитку національної виконавської школи та взаємодії традиції й новаторства.

Виклад основного матеріалу. Історичний розвиток хорового мистецтва є складним і багатовимірним процесом, що відображає еволюцію музичного мислення, культурних традицій і духовних цінностей людства. Хорова музика, витoki якої сягають глибокої давнини, протягом століть виконувала не лише естетичну, а й сакральну, комунікативну та соціальну функції, поступово трансформуючись відповідно до змін історичних епох (Зосім, 2025).). Вона стала невід'ємною складовою як релігійного, так і світського життя, формуючи особливий тип колективного музичного висловлення.

У період Середньовіччя хорове мистецтво було тісно пов'язане з церковною практикою, де домінувала монодична традиція григоріанського співу. Його характерними рисами були одноголосність, відсутність чіткої метричної організації та спрямованість на духовне зосередження. Проте вже в епоху Відродження відбувається суттєвий зсув у розвитку хорової музики, зокрема завдяки утвердженню поліфонії як провідного принципу музичної організації. У цей період композитори починають активно експериментувати з багатоголоссям, гармонічною взаємодією голосів і виразністю тексту, що значно збагачує художній потенціал хорових творів.

Особливого розквіту хорова музика досягає в епоху Бароко, яка стала визначальним етапом у формуванні її стилістичних і жанрових характеристик. Вокальне мистецтво доби бароко (XVII–XVIII ст.) посідає особливе місце в історії європейської музичної культури, адже саме в цей період відбувається його інтенсивне становлення та професіоналізація. Формуються провідні жанри вокально-хорової та сценічної музики, зокрема опера, ораторія та кантата, активно розвивається концертна практика, а вокальне виконавство набуває статусу центрального елементу музичного життя. Значного поширення досягає техніка *bel canto* («прекрасний спів»), яка поєднує високу технічну майстерність, довершеність звуковедення, естетичну виразність тембру та риторико-драматичну насиченість виконання. Барокова хорова традиція вирізняється складною поліфонічною структурою, риторичністю музичної мови, контрастністю та глибокою емоційною

насиченістю. Саме в цей період відбувається синтез вокальної та інструментальної музики, що призводить до появи таких масштабних жанрів, як ораторія, кантата, меса. Центральною фігурою барокової хорової культури є Йоганн Себастьян Бах, творчість якого стала вершиною поліфонічного мислення та взірцем гармонійного поєднання духовного змісту й художньої досконалості. Його хорові твори відзначаються складною архітектонікою, майстерним використанням контрапункту та глибоким символізмом, що надає їм універсального значення.

Водночас барокова хорова музика характеризується активним використанням принципів музичної риторики, де кожен інтонаційний жест має певне смислове навантаження (Ісиченко, 2010). Контрасти темпу, динаміки та фактури створюють драматичну напругу, а поєднання поліфонічних і гомофонно-гармонічних елементів забезпечує різноманітність виражальних засобів. Таким чином, саме бароко заклало підґрунтя для подальшого розвитку хорового мистецтва, визначивши його як складну синтетичну форму музичного мислення.

Перехід до барокової епохи ознаменувався суттєвими змінами у розвитку вокально-хорового мистецтва та становленням нових жанрово-стильових форм, що визначили подальшу еволюцію музичної культури (Апель, 2002). У контексті теми діалогу традиції та інновації особливого значення набуває поява таких жанрів, як опера, ораторія та кантата, які стали основою як для сольного, так і хорового виконавства. Опера, що виникла в Італії на межі XVI–XVII століть як синтез музики та драматичного мистецтва, продемонструвала нові можливості музики у передачі сюжетності та емоційної виразності. Водночас ораторія, яка отримала поширення в релігійному середовищі, зокрема в католицькій традиції, поєднала драматургію з духовним змістом, набувши значної ролі у хоровому виконавстві. Кантата ж постала як універсальна вокально-інструментальна форма, що активно використовувалася як у церковній, так і в світській практиці, поєднуючи елементи камерності та драматичності.

Епоха бароко позначилася значним розширенням спектра вокальних жанрів, у межах якого відбулося поєднання традиційних форм, таких як мотет і мадригал, із новими музично-драматичними та духовними жанрами. До найбільш характерних належать опера, ораторія, кантата та інші жанрові різновиди, що визначили подальший розвиток вокально-хорового мистецтва. Водночас у системі вокального письма барокової доби сформувався комплекс жанрових форм,

серед яких арія, аріозо, речитатив, хор, арія *da capo*, дуети та ансамблеві сцени (Цюряк, 2026). Більшість цих форм ґрунтувалася на використанні *basso continuo* як гармонічної основи, що забезпечувала цілісність музичної тканини. Характерною рисою барокового мислення стало прагнення до максимальної виразності тексту, що реалізовувалося через контрастне поєднання мелодично насичених, емоційно виразних арій і декламаційної, наближеної до мовлення речитативної фактури.

У межах барокової естетики музика розглядалася як засіб вираження афектів, тобто емоційних станів, що безпосередньо вплинуло на розвиток хорового письма та виконавських практик. Традиційні жанри, такі як мотет і мадригал, зазнали трансформації, інтегруючи нові виражальні засоби, зокрема поєднання сольних і хорових епізодів, розвиток поліфонічної та гомофонно-гармонічної фактури. Важливою технічною основою барокової музики став *basso continuo* (генеральний бас), який забезпечував гармонічний фундамент і сприяв розгортанню мелодичної лінії, у тому числі в хорових партіях.

Варто зазначити, що значних змін зазнавала й виконавська практика. Вокалісти, у тому числі хорові виконавці, розглядалися як носії емоційного змісту твору, що вимагало від них високого рівня технічної майстерності та інтерпретаційної гнучкості. Активно використовувалися прийоми музичної риторики (зокрема *passaggi*, *trillo*, каденції), які виконували функцію своєрідних «музичних фігур мови», підсилюючи виразність тексту. Важливими засобами художнього впливу ставали динамічні контрасти, мелізматичні прикраси, паузи та дисонанси.

У контексті сучасного хорового мистецтва ці барокові принципи не втрачають актуальності, а, навпаки, отримують нове осмислення. Сучасні композитори та виконавці активно звертаються до барокової спадщини, інтегруючи її елементи у новітні музичні практики, що свідчить про безперервний діалог традиції та інновації. Зокрема, у творчості Арво Пярта простежується звернення до принципів старовинної модальності, духовної зосередженості та прозорої поліфонічної фактури, що перегукується з бароковою естетикою. Подібні тенденції характерні й для Джона Тавенера та Генріха Гурецького, які у своїх хорових творах поєднують мінімалістичні засоби з риторичною виразністю, властивою бароко. Українські композитори, такі як Валентин Сильвестров, також переосмислюють барокову традицію через використання інтонаційної простоти, духовної

лірики та стилізації під давні жанри. У виконавській практиці це проявляється у використанні історично інформованого виконання, де сучасні хори відтворюють барокові твори з урахуванням автентичних темпів, артикуляції та вокальної техніки. Такий підхід передбачає органічне поєднання вокальної техніки *bel canto* з використанням автентичних інструментів, відтворенням барокової музичної риторики, а також специфічної сценічної пластики й жестики. У результаті формується багатовимірний художній простір, у якому історична традиція вступає у взаємодію з сучасними інтерпретаційними стратегіями.

Застосування принципів історично інформованого виконання (*historically informed performance* – НІР) дозволяє не лише реконструювати стилістичні особливості минулих епох, але й адаптувати їх до сприйняття сучасного слухача, чутливого до нових тембрових і естетичних характеристик. У цьому контексті синтез НІР і *bel canto* постає як своєрідний комунікативний міст між історичними періодами, забезпечуючи актуалізацію автентичних практик і підтверджуючи їхню художню життєздатність у культурному просторі ХХІ століття.

Водночас сучасні інтерпретації часто поєднують барокові принципи з електронними засобами, імпровізаційними елементами та новими формами сценічної подачі, що розширює межі традиційного хорового мистецтва. Сучасна хорова музика характеризується стильовою різноманітністю та відкритістю до експериментів. Вона часто виходить за межі традиційної класифікації, поєднуючи елементи різних музичних напрямів. Зокрема, значного поширення набув мінімалізм, представлений у творчості таких композиторів, як Арво Пярт і Філіп Гласс, де домінують повторювані структури, простота та медитативність звучання. Поряд із цим активно розвиваються експериментальні практики, що

включають використання нових вокальних технік, елементів джазу, фольклору та світової музичної традиції.

Упродовж останніх десятиліть спостерігається помітне зростання інтересу до оперної спадщини доби *bel canto*, що значною мірою зумовлено діяльністю видатних виконавців, зокрема Монсеррат Кабальє, Лучано Паваротті, Хуана Дієго Флореса, Чечілії Бартолі. Саме їхні інтерпретації переконливо продемонстрували художній потенціал цього стилю в поєднанні з сучасною сценічною виразністю, довівши, що *bel canto* не є лише історичним феноменом, а функціонує як жива виконавська традиція, здатна викликати інтерес і емоційний відгук сучасної аудиторії.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що хорова музика бароко і сучасності перебуває у постійному діалозі, який забезпечує спадкоємність музично-стильових традицій та їх інноваційне переосмислення. Доведено, що барокова естетика, з її поліфонічною складністю, риторичною виразністю та орієнтацією на афект, сформувала фундаментальні принципи хорового мислення, які залишаються актуальними в сучасному музичному мистецтві. Визначено, що сучасна хорова практика не лише відтворює барокові зразки, але й активно інтегрує їхні стилістичні елементи у новітні композиційні техніки, зокрема мінімалізм, полістилістику та експериментальні форми. Це сприяє розширенню виражальних можливостей хорового мистецтва та формуванню нових художніх смислів. Особливу роль у цьому процесі відіграє виконавська інтерпретація, яка виступає простором взаємодії традиційних і сучасних підходів, зокрема в межах історично інформованого виконання. Автори відзначають, що хорова музика постає як динамічна система, у якій традиція і інновація не протиставляються, а взаємодоповнюють одна одну, формуючи цілісний художній простір

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апель В. Історія співу: від Григоріанського хоралу до *bel canto*. Київ : Музична Україна, 2002. 284 с.
2. Зосім О. Фольклор у музичному мистецтві: від сакральних жанрів до популярної музики. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2025. Вип. 3. С. 231-237.
3. Ісіченко І. Бароко – мистецький стиль і літературна доба. *Дивослово*. 2010. № 10. С. 27–34.
4. Муравський П. І. Мистецтво хорового співу. *Часопис Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського*. 2014. № 4. С. 18–23.
5. Цюряк І. О. Хорове виконавство в системі сучасних мистецтвознавчих поглядів. *X Міжнародна науково-практична конференція «The current state of development of world science: characteristics and features»*. 2026, January. pp. 724-727.

REFERENCES

1. Apel V. (2002). *Istoriia spivu: vid Hryhoriianskoho khoralu do bel canto*. [History of Singing: From Gregorian Chant to Bel Canto]. Kyiv: Muzychna Ukraina. 284 [in Ukrainian].

2. Zosim O. (2025). Folklor u muzychnomu mystetstvi: vid sakralnykh zhanriv do populiarnoi muzyky. [Folklore in Musical Art: From Sacred Genres to Popular Music]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv.* 3. 231–237. [in Ukrainian].

3. Isichenko I. (2010). Baroko – mystetskyi styl i literaturna doba [Baroque as an Artistic Style and Literary Era]. *Dyvoslovo.* 10. 27–34. [in Ukrainian].

4. Muravskyi P. I. (2014). Mystetstvo khorovoho spivu [The Art of Choral Singing]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho.* 4. 18–23. [in Ukrainian].

5. Tsiuriak I. O. (2026). Khorove vykonavstvo v systemi suchasnykh mystetstvoznavchykh pohliadiv [Choral Performance in the System of Modern Art Studies]. *X Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «The current state of development of world science: characteristics and features».* 724-727. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 17.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 25.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

